

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ

Студентки 4 курсу, 19 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

Гуріч
Каміли Романівни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Дьяченко
Ольга Володимирівна

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

Динник
Ірина Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав.кафедри _____

«30» грудня 2022 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Гуріч Камілі Романівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Механізми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям»

Затверджена наказом ректора від «26» грудня 2022 р. № 3711

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 12.05.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Метою роботи є розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні

Об'єктом дослідження є процес надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Предметом дослідження є механізм державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ.

1.1. Порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

1.2. Сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ.

2.1. Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

2.2. Розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напряму дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2023	20.03.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2023	20.04.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 10.05.2023	10.05.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 10.05.2023	10.05.2023
7	Зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	До 12.05.2023	12.05.2023
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	12-05. 17.2023	12-05. 17.2023
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 22.05.2023	До 22.05.2023
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Динник І.П.

9. Завдання прийняв до виконання студент

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Робота відповідає затвердженій темі, виконана відповідно до завдання, мету дослідження досягнуто.

У роботі розглянуто порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні, досліджено сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні, проаналізовано досвід зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

У процесі дослідження здобувач продемонстрував достатній рівень володіння методологією наукових досліджень, вміння використовувати сучасні методи оброблення інформації.

Випускна кваліфікаційна робота Гуріч К. є завершеним науковим дослідженням, виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендована до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента Гуріч К.Р.

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____

(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____

(підпис)

«12» травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ	5
1.1. Порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні	5
1.2. Сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні	9
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ	16
2.1. Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям	16
2.2. Розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні	24
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Актуальність теми. Основним завданням держави є закріплення за особою різних видів соціального забезпечення, на такому рівні, щоб вони могли гарантувати збереження високого рівня життя людини. Розмір і порядок призначення соціальних допомог не залежить від трудової діяльності особи, зокрема від розміру її заробітної плати. Дана тема є актуальною, оскільки до проблем надання державної допомоги малозабезпеченим сім'ям звертається чимало науковців.

Соціальний захист сімей з дітьми набуває особливої уваги в сучасних соціально-економічних умовах під час воєнного стану. У процесі життєдіяльності сім'ї, на утриманні якої перебувають неповнолітні діти, очікувана велика кількість соціальних ризиків, серед яких малозабезпеченість, інвалідність, хвороба, що вимагає від держави розробки та прийняття нових соціальних програм, спрямованих на захист цих верств населення, соціального забезпечення від несприятливих наслідків та ризиків.

Метою роботи є розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

Для досягнення даної мети необхідно виконати наступні *завдання*:

1. Розглянути порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні;
2. Дослідити сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні;
3. Проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям;
4. Розробити заходи з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

Об'єктом дослідження є процес надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Предметом дослідження є механізм державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

Проблеми соціальної підтримки різних верств населення, а також різні аспекти надання соціальної допомоги досліджували у своїх працях науковці: К. Бориченко, Г. Буга, І. Волошин, М. Сохань, Н. Ільків, та інші. Проблема державної соціальної підтримки малозабезпечених сімей з дітьми потребує сьогодні особливої уваги.

Методи дослідження. Для розгляду порядку призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні було використано методи аналізу та синтезу, для дослідження сучасного стану державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні – метод індукції та дедукції, для аналізу досвіду зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні – метод порівняльного аналізу, для розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні використувався метод узагальнення.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 33 сторінки, з них 30 сторінок основного тексту. Робота включає 5 таблиць, 1 рисунок. Список використаних джерел налічує 28 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ

1.1. Порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні

У соціальній сфері України бідність є однією з найбільш глобальних проблем. Відповідно до ст. 3 Конституції України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпеку найвищою соціальною цінністю [1]. Вирішальну роль у забезпеченні реалізації цього положення замінює право на соціальний захист, яке є гарантією для осіб, які, як правило, внаслідок самотійності втратили засоби до існування, право на здорове існування та життя.

Особливе місце в державній соціальній підтримці населення гарантованим захистом з боку держави є період на утримання дітей до 18 років. населення має соціальний захист сімей з дітьми, остання ж сім'я є природним та основним осередком суспільства [2].

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям з дітьми призначається і виплачується відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [3] та Постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» [4], які спрямовані на реалізацію конституційних гарантій прав громадян на соціальний захист, який не нижчий від прожиткового мінімуму, шляхом надання матеріальної допомоги

Скористатися правом стосовно державної соціальної допомоги можуть сім'ї, що мають середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму, при умові, якщо є мешканцями української держави на постійній основі. Сім'я включає:

- чоловік, дружина, родичі та діти з прийомних сімей до виповнення повноліття, а ще студенти, які навчаються за різною системою навчання у начальних установах загальної середньої, професійно-технічної (професійно-технічної), професійної довузівської, вищої (у тому числі в період між закінченням одного із зазначених навчальних закладів і вступом до іншого закладу або період між переходами від одного навчального рівня до іншого тих осіб, яким не виповнилося 23 роки та не перебувають у шлюбі;
- особи, які досягли повноліття та є інвалідами з дитинства I та II групи або інваліди I групи, які проживають на батьківській території;
- громадяни, які опікуються інвалідами I групи;
- батьки чоловіка чи дружини, які проживають на їх території та не мають власного доходу [3].

Це також стосується студентів, які навчаються за різними формами навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), професійної передвищої, вищої освіти до 23 років і не мають власної сім'ї, незалежно від місця реєстрації, місце проживання або перебування. Права члена сім'ї має одинока особа.

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям - це щомісячна грошова допомога, яка надається малозабезпеченим сім'ям у розмірі, що залежить від розміру середньомісячного фінансового надходження сім'ї.

Призначення та виплата соціальної допомоги відбувається сім'ям, які є громадянами України і які проживають на постійній основі, дохід яких не досягає мінімального прожитку [3].

Державна соціальна допомога призначається протягом шести місяців з місяця подання заяви про її призначення. Для того, щоб визначити прожитковий мінімум потрібно скористатися метод нормативного планування виплат за місяць для одної особи, а також аналіз виплат відповідно до демографічної ситуації та окремо верств населення (рис. 1.1).

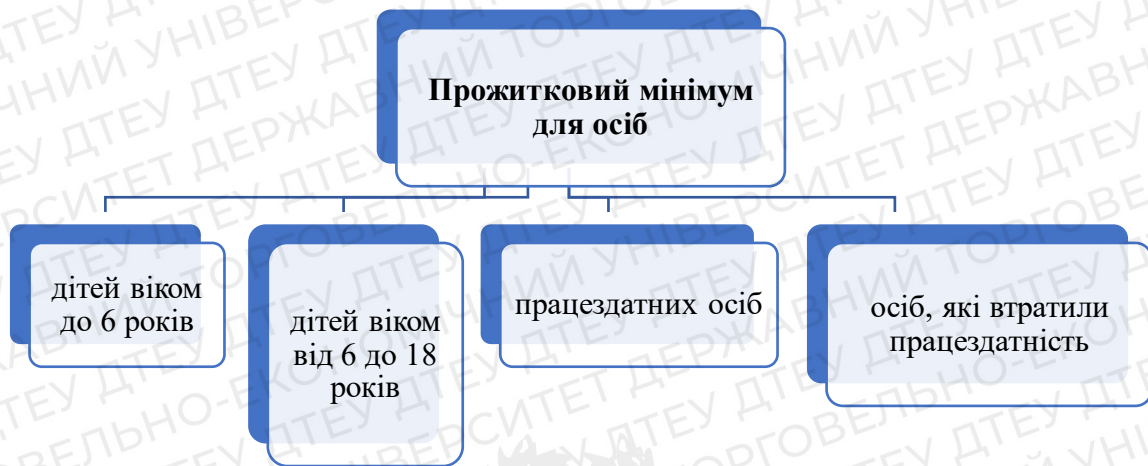


Рис. 1.1. Соціальні та демографічні групи населення, для яких призначається прожитковий мінімум

Джерело: складено автором на основі [3]

Ступінь прожиткового мінімуму встановлюється на підставі з реальними можливостями видаткової частини Державного бюджету України та погоджується водночас на підставі прийняття закону про Державний бюджет України на плановий рік.

Від початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України гостро постало питання щодо надання пенсій та соціальних допомог малозабезпеченим сім'ям з дітьми. Державна політика формує умови в рамках нових програм грошової допомоги. Уряд створив структуру отримання соціальних виплат по всій території України, в тому числі на тимчасово окупованій частині України та в регіонах, де ведуться активні бойові дії. Так, внесено важливі зміни, які відображені у Постанові Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 року № 214 «Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану» [5] та Постанові Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [6].

Малозабезпеченою сім'єю є сім'я, середньомісячний дохід якої з поважних або незалежних причин якщо менший за прожитковий мінімум.

Допомога від уряду на сім'ю проводиться у врахуванні її матеріального становища, зайнятості працездатних членів сім'ї та інших факторів [5].

З 24 лютого 2022 року в Україні введено режим воєнного стану і на основі цього Постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 р. № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану» [5] з'ясовано що на час впровадження воєнного стану та протягом одного місяця після його завершення чи відміни специфіка державної соціальної допомоги відбувається за наступними особливостями:

– граничний строк виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, аліментів матерям-одиначкам, виплати дітям, які перебувають над опікою, допомоги на дітей з фізичними вадами, онкологічними захворюваннями, дитячим церебральним паралічем, психічними розладами, цукровим діабетом I типу (інсулінозалежними), гострими або хронічними захворюваннями нирок IV ступеня, для дитини після важкої травми, які потребують трансплантації органів, паліативної допомоги, не мають встановленої інвалідності, щомісячна матеріальна виплата людині, яка опікується інвалідом I або II групи внаслідок психічного розладу, які за висновком лікарської комісії лікувально-профілактичного закладу потребують постійного стороннього догляду, для догляду за ними періодичні виплати, як фінансовий спосіб допомоги дітям, аліментів батьків які ухиляються від фінансової допомоги власній дитині, також не мають можливості утримувати дитину або місце проживання невідоме. Щомісячна адресна допомога переселенцям щодо витрат на проживання, покриття комунальних послуг і періодична допомога безробітним, які досягли загального віку пенсійний вік, але які не набули права на виплату пенсії, яка була визначена раніше, продовжується на період введення воєнного стану;

– у разі пропуску одержувачами соціальних виплат інвалідам дитинства або таким, які не отримують пенсію та громадянам з інвалідністю строку

перегляду допомоги, виплата таких видів допомоги не здійснюється, припиняється на час запровадження військового статусу та один місяць після його припинення або скасування [6].

Крім того, вводяться додаткові пільги для категорій сімейних громадян, одиноких матерів, адресна соціальна допомога їхнім сім'ям. Тільки адресність такої допомоги забезпечить вірогідність найбільш правильного та комплексного вирішення життєвих труднощів одиноких матерів. Серед них наступні:

- виділення земельної ділянки багатодітній сім'ї;
- грошові виплати при народженні третьої дитини та інших дітей;
- для працюючих одиноких матерів надання додаткових днів відпустки або відгулу, підвищена податкова пільга тощо [7].

Питання соціального захисту материнства також є важливим і актуальним для державної політики, спрямованої на збільшення здорового населення країни. Тому Уряд України має доопрацювати законодавчу базу з цього питання. Враховувати наявні проблеми та недоліки, приділяти особливу увагу соціально слабшим верствам населення. Наша держава є учасницею міжнародних актів і декларацій з охорони материнства і дитинства [8].

1.2. Сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні

Державна соціальна допомога сім'ям із дітьми націлена на збереження фінансового благополуччя, активної життєвої позиції та достатнього рівня життя. Саме такого статусу можна досягти завдяки формуванню рівня доходів сім'ї із дітьми та забезпечення належних умов для вирішення проблем [9].

Сьогодні процес реалізації соціальної допомоги в державі працює наступним чином:

- члени сім'ї, у якій є неповнолітні діти, звертаються до соціального захисту з пакетом документів, що допомагає отримати фінансову допомогу на соціальну реабілітацію.

За останній період часу в Україні відбувається реалізація проєктів щодо системного реформування соціального захисту населення в напрямку підвищення ефективності чинних соціальних програм та оптимізації державних видатків на соціальну підтримку. Державна соціальна допомога, яка зазнала змін:

- 1) скоротилась кількість видів програм до п'яти, головною з них є виплата на дитину, яка не досягла трирічного віку.
- 2) сума допомоги при народженні дитини є фіксованою, без прив'язки до розвитку прожиткового мінімуму [10].

Отже, в Україні підтримка сімей із дітьми базується на соціальних програмах, які підвищують їх життєвий рівень. За рахунок реформ щодо державної допомоги сім'ям із дітьми, кошти направляються тим категоріям населення, які найбільш цього потребують, а також частково відновлюють принцип соціальної справедливості щодо дітей із повних сімей порівняно з неповними.

Разом з цим треба звернути увагу на впорядкування видів соціального захисту. А саме:

- материнства та батьківства
- дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування
- неповних та малозабезпечених дітей
- інвалідів дитинства

Тому науковці розглядають питання щодо упорядкування чинного законодавства у сфері соціального захисту сім'ї та прийняття єдиного нормативно-правового документа, який би вирішив питання - Кодекс соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні [11].

Україна брала участь в основоположенні міжнародних відносин у сфері соціальних прав громадян. У цьому напрямку глобальними лишаються аспекти реалізації норм міжнародного права та відпрацювання положень цих правових актів. Саме повна реалізація даних проблем веде українську націю до вищого щабля європейського розвитку соціального захисту [12].

Політика соціального захисту для найбільш вразливих категорій населення направлена на сформовані методи держави, а надання соціальних послуг для населення є найвищим показником, які доводять якість життя в конкретній країні.

Відповідно до змін у законодавстві, у разі пропуску одержувачами державної соціальної допомоги строку перегляду допомоги, виплата такої допомоги не припиняється на період запровадження воєнного стану та через місяць після його припинення або скасування. Тривалість виплати допомоги надається щомісяця з місяця подання заяви до всього періоду чи скасування воєнного стану [13].

Уряд також прийняв рішення, яке передбачає можливість розподілу додаткових виплат від міжнародних організацій жителям територій, які є тимчасово окупованими, окупованими або відносяться до районів де ведуться бойові дії. Постанова Кабінету Міністрів України № 457 від 16 квітня 2022 р. «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України», зазначає право отримати фінансову допомогу, за допомогою міжнародних організацій через платформу є-Допомога. Цю програму Міністерство соціальної політики України організувало, приймаючи підтримку Міністерства цифрової трансформації України та Програми розвитку ООН в Україні, за цілями меморандуму Міністерства соціальної політики України та Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні та Товариства Червоного Хреста України, ЮНІСЕФ, Всесвітньої продовольчої програми ООН та Управління Верховного комісара ООН у вирішенні питань та допомоги біженцям [14].

У червні 2022 року вступив у дію проєкт, який передбачає заходи спрямовані на соціальну підтримку найбільш вразливих верств населення Програми грошової допомоги від ЮНІСЕФ «Спільно», що передбачає матеріальну підтримку в період війни багатодітних сімей.

Цю програму грошової допомоги можливо залучити до фінансування країн Європи та фонду, який координує на надзвичайній позиції CERF.

Допомога надається сім'ям, що мають право перебувати на території України і покинули своє місце проживання, у зв'язку із наслідками збройного конфлікту, але у тому випадку, коли після 24 лютого 2022 року вони не отримували грошову допомогу від ЮНІСЕФ чи іншої міжнародної гуманітарної організації. Розмір фінансової допомоги на місяць становить 2220 грн на кожного члена сім'ї, але не більше як на п'ять осіб. Станом на 10 серпня 2022 року ЮНІСЕФ надав допомогу понад 112 тис. сімей, які виховують 331 тис. дітей, у тому числі 33 тис. дітей з інвалідністю [15].

Міністерство соціальної політики України працює над реалізацією законопроекту, який передбачає подолання складних життєвих обставин та розповсюджується на велику кількість родин, що взяли на виховання дітей, а також літніх осіб, інвалідів, які отримують державну допомогу. Універсальна соціальна допомога передбачає такий різновид державної допомоги передбачений десятьма нормативними актами, які можуть надаватися людині протягом усього життя [16].

Відповідно до урядової постанови «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» від 24 лютого 2003 № 250 [4] соціальну допомогу із малозабезпеченості призначають і виплачують сім'ям, які постійно проживають в Україні, однак з поважних чи незалежних від них причин розмір середньомісячного сукупного доходу яких менший від прожиткового мінімуму для родини.

Оскільки з грудня минулого року прожитковий мінімум підвищився до 2589 грн, змінилися і розміри інших соціальних виплат [17]. Цього року малозабезпеченим забезпечено:

- за працездатних людей - 1207 грн;
- для непрацюючих та осіб з інвалідністю – 2093 грн;
- для дітей до шести років - 2953 грн;
- для дітей до 18 років - 3682 грн;
- для дітей до 23 років (за умови навчання) - 3489 грн.

Для отримання допомоги необхідно звернутися за місцем реєстрації або фактичного проживання:

- орган соціального захисту населення (якщо це орган соціального захисту населення РРО, то лише поштою або електронною поштою через відповідні сайти);
- виконавчий орган міських, селищних, міських рад, відповідних територіальних громад; ЦНАП [18].

Розберемо основні соціальні гарантії, які уряд нашої країни надає матерям, дітям та сім'ям з дітьми (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Динаміка прожиткового мінімуму на дітей за 2020-2022 роки (грн)

Показник	Період									Відхилення, 2022/2020	2022/2020, %
	3 01.01.2020 по 30.06.2020	3 01.07.2020 по 30.11.2020	3 01.12.2020 по 31.12.2020	3 01.01.2021 по 30.06.2021	3 01.07.2021 по 30.11.2021	3 01.12.2021 по 31.12.2021	3 01.01.2022 по 30.06.2022	3 01.07.2022 по 30.11.2022	3 01.12.2022 по 31.12.2022		
1. Прожитковий мінімум (ПМ)на одну особу											
для дітей віком до 6 років	1779	1859	1921	1921	2013	2100	2100	2201	2272	+493	127,7
для дітей віком від 6 до 18 років	2218	2318	2395	2395	2510	2618	2618	2744	2833	+615	127,7
2. Мінімальний розмір аліментів на 1 дитину											
для дітей віком до б років	889,5	889,5	889,5	1050	1050	1050	1100,5	1100,5	1100,5	+211	123,7
для дітей віком від 6 до 18 років	1109	1109	1109	1309	1309	1309	1372	1372	1372	+263	123,7

Джерело: розраховано автором на основі [19]

Особи віком до 6 років повинні мати прожитковий мінімум 493 грн, а від 6 до 18 років ще більше – 615 грн. (з 2218 до 2833 грн). Загальний індекс зростання з 2020 по 2022 рік становить 127,7%. Сума аліментів для 1 дитини віком до 6 років за останні 4 роки збільшився на 211 грн, а від 6 до 18 років збільшився на 263 грн (з 1109 до 1372 грн.) Загальний індекс зростання з 2020 по 2022 рік становить 123,7%.

Допомога на дитину одиноким матерям за останні 4 роки зросла на рівні прожиткового мінімуму на дитину відповідної вікової категорії, тобто на 27,7% (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Динаміка допомоги на дітей за 2020-2022 роки (грн)

Показник	з 01.01.2020	з 01.07.2020	з 01.01.12.2020	з 01.01.2021	з 01.07.2021	з 01.12.2021	з 01.01.2022	з 01.01.2022	з 01.12.2022	2022/ 2020	2022/2020, %
1. Допомога на дітей одиноким матерям											
до 6 років	1779	1859	1921	1921	2013	2100	2100	2201	2272	493	127,7
від 6 до 18 років	2218	2318	2395	2395	2510	2618	2618	2744	2833	615	127,7
від 18 до 23 років (особи, які навчаються)	2102	2197	2270	2270	2379	2481	2481	2600	2684	582	127,7
2. Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням											
до 6 років	3558	3718	3842	3803	5033	5250	5250	5502,50	5680	2122	159,6
від 6 до 18 років	4436	4636	4790	5988	6275	6545	6545	6860	7082,5	2646,5	159,6

Джерело: розраховано автором на основі [19]

Для матерів дітей студентського віку (18-23 роки) допомога зросла на 582 грн (з 2102 грн у 2020 році до 2684 грн у грудні 2022 року). Суттєво зросли виплати. Допомога для дітей до 6 років збільшилась на 2122 грн і на 2646,50 грн для підлітків.

Зараз допомога при народженні дитини, незалежно від кількості раніше народжених дітей, становить 41280 грн (табл. 1.3). Проте український президент заявив, що у 2020 році будуть зміни і розмір для жінок при народженні змінюватиметься залежно від кількості дітей.

Таблиця 1.3

Динаміка фінансових виплат при народженні дітей за 2020-2022 роки (грн)

Черговість народження дитини	2020 було запропоновано, але не реалізовано			2021			2022			Відхилення, 2022/2020	
	Одноразова	Щомісячно	Всього	Одноразова	Щомісячно	Всього	Одноразова	Щомісячно	Всього	грн	%
1 дитина	25000	2083	100000	10320	860	41280	10320	860	41280	-58720	41,28
2 дитина	50000	4166	200000	10320	860	41280	10320	860	41280	-158720	20,64
3 дитина	100000	8333	400000	10320	860	41280	10320	860	41280	-358720	10,32

Джерело: розраховано автором на основі [19]

Це означає, що на третю та кожну наступну дитину мати має отримувати 400 тис. грн, що на 869% (майже в 10 разів) більше, ніж зараз.

Проте офіційною причиною відмови від таких змін стала пандемія. Хоча ми приймаємо за доцільне, що рішення такого підвищення буде сприйняте в суспільстві дуже позитивно. Однак фінансові можливості державного бюджету країни цього не витримують.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз досвіду зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям

Вивчення досвіду зарубіжних країн має для України важливі для побудови власної системи соціального захисту. Зазначена проблема ще не знайшла всебічного висвітлення на сторінках наукових ресурсів. Світовий досвід переконливо свідчить, що налагодження взаємовідносин виводить громадян на вищий щабель у суспільстві і відпрацьовує її відношення до процесів у державі, що в ній відбуваються. Водночас, світовий досвід на сьогоднішній день є важливим чинником, який слід враховувати при подальшому вдосконаленні правового регулювання відповідних процесів, що зараз відбуваються в Україні.

Загалом це відноситься до інституту соціального захисту та надання соціальних послуг, що стрімко розвинуті на даному етапі державотворення.

Варто зазначити, що соціальна сфера має базуватися не лише на підставі кількісних та якісних показників, а й з точки зору ступеня державного регулювання. Аналізуючи системи та особливості надання соціальних послуг, особливо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складній життєвій ситуації, спираються на досвід розвинутих країн, таких як Франція, Німеччина, Великобританія, Насамперед він звертає увагу на Італію, після якої до цих країн входить не лише тридцятка держав із найвищим рівнем суспільного розвитку, а й європейські, що важливо виокремити з огляду на посилення євроінтеграційних тенденцій у сучасній Україні [20].

У Франції соціальні послуги надаються в таких сферах: охорона здоров'я (охорона здоров'я матері та дитини, служби допомоги вдома, установи для людей з обмеженими можливостями), освіта (соціальна опіка в школах:

медсестри та няні, соціальні працівники та психологи, соціальні служби). в університетах, юстиції (соціальні служби та установи для правопорушників, ув'язнених та їхніх сімей), молоді та спорту (центри відпочинку, літні табори відпочинку тощо), просторовому плануванні та муніципалітетах, сільськогосподарських кооперативах, а також робочому та професійному навчанні [21].

У Франції є програма «Велика сім'я» на користь багатодітних сімей, яка створена у 1921 році і направлена на стимулювання народжуваності пропонує багатодітним сім'ям субсидування та пільги. Багатодітним сім'ям надаються податкові пільги. Дітям до шести років сім'ям надається матеріальна допомога на замовлення послуг вихователя [21].

Таким чином, Франція забезпечена соціальним обслуговуванням, яке має високі перспективи для підвищення показників соціального захисту громадян.

У даній державі розгорнута система соціальних послуг із важливим переліком соціальних послуг, якими громадяни можуть користуватися у сфері охорони здоров'я, освіти, спорту тощо.

Варто зазначити, що у Франції врегульовано питання участі державних і недержавних установ у наданні соціальних послуг та їх якості. Якщо взяти до уваги досвід Франції, то можна побачити, що управління у сфері соціальних послуг у цій країні здійснюється на національному рівні двома міністерствами – Міністерством соціальних відносин та солідарності та Міністерством охорони здоров'я, сім'ї та інвалідів у Франції [21].

Аналізуючи особливості організації соціальних послуг у Франції, експерти наголошують, що більшість програм у сфері соціальних послуг координується кількома міністерствами, а також спеціально створеними міжвідомчими комітетами. Органи місцевого самоврядування різних рівнів зазвичай співпрацюють та обмінюються стратегіями розвитку.

Великі підприємства, лікарні та державні організації мають своїх постачальників даних послуг. Провідними у Франції є приватні (некомерційні)

організації, які доносять ініціативні ідеї в цій сфері до уряду та керують наданням соціальних послуг за фінансової підтримки органів державної влади.

При цьому у вищезазначеній країні громадські організації є тими, що надають соціальні послуги у Франції. Закон децентралізації є передовим у сфері надання соціальних послуг [21].

Законодавство Німеччини пов'язане із переліком соціальних послуг, які надаються в цій країні. Зокрема у параграфі 21 закону «Про соціальне страхування» від 23 березня 1994 року зазначено, що це харчова допомога у вигляді одноразової виплати, ремонт одягу, білизни та взуття, придбання палива для індивідуальних опалювальних приладів, забезпечення учнів спеціальними освітніми засобами, ремонт побутової техніки, квартири. обслуговування.

Зауважимо, що, крім вище вказаного закону, нормативною основою для надання соціальних послуг у Німеччині є Федеральний закон про соціальну допомогу, Закон про опіку над дітьми та молоддю та Закон про людей з обмеженими можливостями [22].

З урахуванням положень зазначених законодавчих актів можуть використовуватись види соціальних послуг у Німеччині (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Види соціальних послуг у Німеччині

Види соціальних послуг	Характеристика
Страхування на соціальне забезпечення	Життя, безробіття, нещасних випадків
Соціальна допомога	у вигляді виплат особам з інвалідністю, а також іншим громадянам, які не мають права на виплати по непрацездатності, та інших прав на отримання певного доходу
Послуги соціального супроводу окремих груп населення	особливо сім'ї з дітьми, жертви війни, інваліди та багато інших категорій громадян

Джерело: складено автором на основі [22]

Розглянувши систему соціальної політики Німеччини, видно, що методи в наданні допомоги громадянам здійснюють громадські та державні установи,

що співпрацюють додатковій відповідальності осіб, коли держава забезпечує тими послуги, які не можуть взяти на себе громадські організації [22].

У Німеччині до надання соціальних послуг часто залучаються волонтерські організації, які сформувалися на добровільних засадах. Параграф 2 восьмої книги Німецького соціального кодексу визначає завдання Інституту захисту сім'ї та молоді, які покладаються на «соціальні служби» та «інші завдання» для підтримки молодих людей та їхніх сімей. Соціальні послуги мають консультативний характер, ними користуються переважно громадські організації.

Не менш важливими завданнями інституту допомоги молодому поколінню є надання житла особам, що не досягли повноліття та вилучення їх із сім'ї, коли існує загроза небезпеки, захист усиновлених дітей, посередництво в процесі усиовлення тощо здійснюються переважно державними установами відповідно до обов'язку держави здійснювати нагляд за добробутом неповнолітніх навіть всупереч волі батьків. Соціальні послуги інституту допомоги сім'ї та молоді включають: соціальну роботу з молоддю, профілактичний захист дітей та молоді від шкідливих впливів; підтримка виховання в сім'ї; супровід дітей із благополучних сімей протягом дня та навчальних закладах, підтримка в допомозі при вихованні тощо.

Наступний закон про надання допомоги дітям та молоді ґрунтується не лише на традиційному понятті «сім'я», що включає подружню пару з дітьми, а й сім'ї, в яких є лише один із батьків або нерідні батьки, прийомна або прийомна сім'я, неодружена пара з дітьми або дітьми, які виховуються близькими родичами [22].

Основним завданням, окресленим у восьмій книзі Німецького соціального кодексу, є підтримка сучасної сім'ї в її виховних функціях, тому підтримка включає весь спектр послуг інституту допомоги молоді, спрямованих на обидві сторони батьків та молодих людей, які перебувають у різних життєвих ситуаціях. До них відносяться: сімейне виховання (готує молодь до сімейного життя з дітьми та взаємозв'язком з дошкільним навчальним закладом, ГПД, пологовим

будинком); консультації із загальних питань виховання та розвитку молоді; сімейний відпочинок і відпочинок (особливо в неблагополучних сім'ях, при необхідності включає захист дітей) [23].

Допомога сім'ї передбачена від громадської організації. Таким чином органи влади на місцевому рівні передбачають фінансову відповідальність за їх проведення. Від 1993 року консультаційні послуги надаються сім'ям безкоштовно, щодо інших послуг є оплата, від якої сім'я може бути частково або повністю звільнена, якщо вона не має на це повноважень. Соціальні послуги спрямовані на підтримання сімей, які наразі є у складних життєвих обставинах, також включають: професійні консультації з усіх питань подружніх відносин та сімейного співіснування, особливо в конфліктних чи кризових ситуаціях; підтримка одиноких батьків; виплати при народженні дитини не перебуваючи у шлюбі; націлене на встановлення контактів дитини з обома батьками та іншими членами сім'ї; надання у разі необхідності одиноким матерям, які виховують дитину віком до шести років, в установах перебування матері і дитини під наглядом; підтримка дитини у важкому матеріальному становищі [23].

На відміну від усіх інших послуг восьмої книги Німецького соціального кодексу, допомога сім'ям (окремим особам), які перебувають у складних життєвих обставинах, характеризується особливими передумовами. Ці соціальні послуги надаються лише в тому випадку, якщо «освіта не забезпечується відповідно до благополуччя дитини або неповнолітнього», тобто недостатньо умов соціалізації для повноцінного розвитку неповнолітнього.

Допомога у вирішенні сімейних проблем, кваліфікований супровід сімей та окремих їх членів, які опинилися у складній життєвій ситуації. Доступ до цих послуг зазвичай надається через Загальну соціальну службу спілок для молоді, яка сама пропонує певний вид допомоги у вирішенні складних життєвих умов. Однак інші фахівці (вихователі, вчителі, лікарі, працівники соціальних служб) часто радять батькам звертатися за допомогою до відділу. Забезпечується вільний доступ до процесу консультування з питань подолання

кризових ситуацій, що відповідає превентивній спрямованості закону про надання допомоги дітям та молоді.

Проаналізувавши загальні тенденції надання соціальних послуг сім'ям у Німеччині можна виділити види допомоги, а саме: амбулаторну, частково інституційну та інституційну. Амбулаторна допомога, яка надається батькам або самим неповнолітнім, включає залишення дитини в її сімейному оточенні. Їх мета полягає в тому, щоб через консультивання, спеціальну підтримку, терапевтичну та групову роботу покращити його, щоб родина могла самостійно забезпечувати благополуччя своїх дітей [24].

У випадку, коли дитина чи молода людина потребує допомоги поза сімейним середовищем, їй надається один із стаціонарних видів допомоги, тобто влаштовують в замісну сім'ю, дитячий будинок чи інший заклад інтернатного типу, де вона тимчасово, або на тривалий період отримує альтернативне соціалізуюче середовище, захист та сприятливі умови розвитку. Сьогодні виховання у будинках сімейного типу спрямоване на основні потреби дітей. Також формується у різних групах співмешкання. До них відносяться особи, що не досягли 18-річного віку, сімейні групи, мешкання для дівчат, які перебувають у неналежних побутових умовах тощо.

Такі види допомоги, коли сім'я перебуває у складних життєвих обставинах, надають, зазвичай, лише тоді, коли інші заходи всередині сім'ї не призвели до бажаних змін. Незважаючи на те, що в цьому виді послуги дітей вилучають із сім'ї, з батьками проводиться інтенсивна соціальна робота, з метою переведення дітей у сім'ю та підготовка молоді до дорослого і повноцінного життя. Коли дитину направляють до притулку, то надається інструкція щодо її виховання та розвитку, який узгоджується з батьками. У випадку прийомної сім'ї, соціальну підготовку проводять з її біологічними та прийомними батьками. І тоді, коли неповнолітні не мають можливості повернутися до своїх сімей, вони мають право на спілкування з родичами. Тому робота з батьками на благо дітей та молоді є важливою складовою соціальної діяльності в межах допомоги виходу із складної ситуації.

Інтенсивне соціальне обслуговування окремих випадків було введено і можемо прочитати у восьмій книзі Соціального кодексу Німеччини з метою підтримки клієнтів, які більше не доступні для інших видів допомоги або які перебувають у особливо небезпечній ситуації (як альтернатива розміщенню в закритих установах) [24].

Як свідчить аналіз наукових джерел, у Німеччині застосовують такі альтернативні форми соціальної допомоги сім'ї: системно обґрунтоване консультування сімей з кількома проблемами; пошукова сімейна терапія; управління активізацією сім'ї (зосереджується на кризовій ситуації сім'ї, якій загрожує переїзд із звичного середовища в чуже, невідоме середовище); «сім'я в центрі уваги» (поєднує короткострокові та довгострокові види допомоги). Окрім цієї професійної допомоги в Німеччині існує також так зване «лідерство над сім'ями», яке здійснюють громадські організації, церковні громади, волонтери в рамках «Регіональних спілок за сім'ю»; роль яких – щоденний супровід сімей та профілактична робота з ними [24].

У Великобританії важливу роль у регулюванні соціальних послуг відіграють принципи. Так, до принципів реалізації соціальних послуг віднесено такі: повне саморегулювання суб'єктів надання соціальних послуг, соціальна інтеграція, розробка соціальних служб для передніх, робота оголошення якості послуг, що надаються. На думку експертів, служби соціального забезпечення в цій країні покликані сприяти соціальній інтеграції, надаючи людям підтримку для більш незалежного життя в суспільстві. Широкий спектр послуг із захисту дітей, соціальної роботи, догляду за дітьми та інших послуг захищає та запобігає загрозам для вразливих груп населення. Водночас важливо, що у Великій Британії визначення потреб населення в окремих соціальних послугах, специфіки їх надання та нормативне закріплення, контроль їх якості відбувається на місцевому рівні, що значною мірою сприяє врахуванню враховувати реальні потреби суспільства при реалізації нормативно-правових актів у зазначеній сфері.

У Стратегії виховання від 1999 року закладено принципи виховання та освіти та піклування про громадян, у тому числі вдома. Закон України від 2000 року про вихователів та інвалідів містить розділ додаткового надання послуг за окрему плату від приватних осіб.

Вказаними законами визначено особливості соціального обслуговування не виходячи з дому. Зокрема, в них є цікаві положення про те, що батьки, які виховують дитину-інваліда, мають право на пільгових умовах користуватися послугами вихователів вдома. При цьому часткова компенсація цих витрат здійснюється за рахунок органів місцевого самоврядування [25].

Система соціального захисту сім'ї в США є складною і досить різноманітною, її відмінною рисою є децентралізація. У США немає єдиної загальнонаціональної централізованої системи соціального забезпечення. Вона складається з різних типів програм, які керуються виконавчими органами влади. Саме програми приймаються на місцевому рівні, такі соціальні виплати поділяється на дві сфери: соціальне страхування та соціальна допомога. Вони характеризуються використанням різноманітних джерел фінансування, зокрема державна допомога виплачується виключно за рахунок місцевої влади. Такий підхід допоміг створити структури допомоги бідним, розвивалася з 1960-х років. На даний момент у США існує більше ніж кілька великих і понад 70 обмежених програм державної допомоги. Основні з них – Програма гарантованого доходу, Програма допомоги сім'ям (PFDS), Продовольча програма, Програма житлових субсидій, Програма жителям США із низьким рівнем доходу має надмірну кількість комерційних громадських установ. Вони фінансуються за рахунок благодійних внесків, надходжень від фізичних осіб та державних коштів на окремі програми. Ці організації відрізняються не лише за характером діяльності, специфікою послуг, але й за сферою діяльності в межах громади, регіону та країни. Основною ланкою цієї системи є так звані соціальні агентства. До таких організацій у США належать наступні.

Американська служба сім'ї (Family Service America) є агентством, що займається забезпеченням зв'язків з громадськістю та освітніх програм, спонсорує дослідження та публікації в галузі соціальної роботи з сім'ями, бере участь у формуванні штату та дає рекомендації законодавчим органам щодо потреб американських сімей. Місцеві підрозділи проводять сімейну та шлюбну терапію (особливо для молодих сімей), розробляють освітні програми та надають соціальні послуги громадам. Організація сімейних послуг (Family Service Organization), першочерговим завданням якої є надання сімейних послуг, особливо молодим та багатодітним сім'ям [26].

2.2. Розроблення заходів з удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні

Сьогодні в нашій державі соціальні виплати для малозабезпечених сімей на досить високому рівні. Саме така політика спрямована на реалізацію гарантованих соціальних виплат. Це ті до яких входять громадяни України та іноземці без громадянства, але постійно проживаючі на її території.

Малозабезпечені сім'ї, які потребують адресної допомоги, можуть отримати її лише за умови проведення моніторингу їхнього майнового стану та відповідного статусу.

За офіційною статистикою на території України майже 270 тис. малозабезпечених сімей, сюди належать і неповні сім'ї [27].

Щороку цей показник зростає, тому державна політика спрямовує зусилля аби якомога більше надати допомоги таким громадянам. Стратегія розвитку соціальної допомоги в Україні (табл. 2.2)

Перелік складових, які підвищують матеріальне підґрунтя малозабезпечених сімей:

1. Чіткість виконання прийнятих законів на основі співпраці та опитування органів місцевого самоврядування.

2. Залучення іноземних партнерів до співробітництва.
3. Реагування на зміни соціальних потреб.
4. Планування діяльності на основі аналізу даних попередніх років та врахування потреб сьогодення.
5. Аналіз, який пов'язаний з тестуванням рівня задоволення клієнтів та застосування заходів, що постійно покращуватимуть послуги.

Таблиця 2.2

Стратегія розвитку соціальної допомоги в Україні

Планування соціальної допомоги	Визначення попиту на послуги соціальної допомоги	Визначення факторів, що мають вплив на ефективність розвитку соціальної допомоги
Визначення пілг	Визначення видів послуг	Організація праці та юридичні процедури
Планування нефінансових засобів	Прояснення причин, через які потрібна допомога	Кваліфікація кадрів, їх мотивація та продуктивність роботи
Визначення часу користування соціальною допомогою	Територіальна приналежність	Надання тих завдань, які дійсно може виконати певна кількість працівників.
Усунення зловживань в поданні заявки на допомогу чи використанні допомоги	Розбивка на статі	Можливості розвитку, шляхи просування працівників, участь у прийнятті рішень, високий рівень винагороди
Визначення суми виплати	Розмежування на вікові групи	Підвищення кваліфікації кадрів. Забезпечення їх можливістю проходити тренінги, різнобічні курси тощо
Аналіз фінансового стану сімей	Представлення довідки про низький рівень доходів	Правильний інформаційний потік, зменшення бюрократії, електронний документообіг

Джерело: складено автором на основі [28]

Також на нашу думку необхідно Україні доцільно використовувати досвід зарубіжних країн таких, як Франції, Німеччини, Великобританії, США, що в результаті призведе до зниження кількості непрацюючих працездатних осіб.

Безсумнівно існують громадяни, які приховують свій дохід, і подають заявки для отримання соціальної допомоги до центру соціального захисту, як малозабезпечена сім'я. Тож для такого уникнення ми пропонуємо:

1. Українському уряду розробити закон, який дозволяє опитувати сусідів, знайомих про фінансовий стан осіб, які подали таку заяву;
2. Перевіряти задекларований дохід;
3. Здійснювати порівняльний аналіз задекларованого доходу із оціночним.

На сьогоднішній день тема шахрайства набуває все більших обертів. Про це пишуть у всіх ЗМІ. Ми, як свідомі громадяни України, мусимо проводити просвітницьку роботу серед молодшого покоління та людей літнього віку щодо недопущення злочинності у центрах соціального захисту.

Працівники центру соціального захисту можуть теж вчиняти беззаконні дії, зловживаючи службовими обов'язками. Не винятком є підrobка документів, знаходячи людей дуже низького рівня життя, підкуповуючи їх, оформлюючи соціальну виплату на них, а створювати перерахування грошей на себе. На наш погляд потрібно уряду створити державний центр по боротьбі з шахрайством, що матиме власну розроблену стратегію по боротьбі з шахрайством у центрах соціальних послуг. Соцінспектору надавати наступні повноваження:

- призупиняти соціальні виплати державних допомог;
- здійснювати дослідження доходів працівників;
- сприяти поверненню не законно отриманих коштів;
- підвищити рівень заробітної плати за старанність роботи.

На сьогоднішній день діти з малозабезпечених сімей потребують особливого державного соціального захисту. Вони повинні бути забезпечені всім необхідним для життя, особливо діти батьків інвалідів, які просто не можуть заробити на необхідний рівень життя. Тож пропонуємо такі заходи:

- надавати мамам «пакунок малюка» не лише при народженні дитини, а кожні пів року до виповнення 3-х років дитини;
- надавати кожен місяць продукти харчування (фрукти, овочі, молочна продукція) для забезпечення вітамінами дитину;

- збільшити виплату на дитину з 860 грн до мінімального прожиткового мінімуму 2589 грн;
- надання безкоштовного проїзду дітям в автобусах, поїздах, тролейбусах;
- надавати сертифікати дітям на безкоштовне відвідування гуртків (танців, фортепіано, футболу, тощо).
- повернути змогу дітям з малозабезпечених сімей навчатися у коледжах, університетах на безоплатній основі.

Для зменшення кількості непрацюючих працездатних осіб пропонується державі:

- надавати громадські роботи, при цьому встановивши не мінімальну, а середню заробітну плату;
- безкоштовне навчання або проходження курсів на бажану професію;
- представлення різних варіантів роботи.

Отже, головними чинниками, що впливають на ефективність надання соціальної допомоги є гарні житлові умови та відсутність архітектурних бар'єрів. Не менш важливим фактором є підтримка соціальних працівників від психологів, юристів, терапевтів. Уряд повинен створити державний центр по боротьбі з шахрайством, що матиме власну розроблену стратегію по боротьбі з шахрайством у центрах соціальних послуг. Необхідно приділити особливу увагу та соціальну допомогу дітям з малозабезпечених сімей, що потребують особливого державного соціального захисту.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши національне законодавство, варто зазначити, що засади системи соціального захисту населення загалом, а також осіб із сімейними обов'язками зокрема впливають не лише із законодавчих актів України, а й із її міжнародно-правових зобов'язань. Україна є учасником низки основоположних міжнародних договорів у сфері соціальних прав людини. Отримання соціальних виплат здійснюються по всій території України, в тому числі на тимчасово окупованій частині України та в регіонах ведення активних бойових дій.

2. Дослідивши сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні, результати показали, що підтримка сімей із дітьми представлена широким спектром соціальних програм, які мінімізують ризик погіршення їх рівня життя, пов'язаний із появою та наявністю дитини у складі сім'ї. Завдяки реформуванню державної допомоги сім'ям із дітьми вдалось більш ефективно використати державні кошти, спрямувавши їх на тих, хто найбільше їх потребує, а також певною мірою відновити принцип соціальної справедливості щодо дітей із повних сімей порівняно з неповними. Існує певна непорядкованість відповідних видів соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства, оскільки норми, які визначають допомоги, послуги й пільги для сімей із дітьми, багатодітних, неповних та малозабезпечених сімей, дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, інвалідів із дитинства та дітей інвалідів та встановлюють соціальні гарантії реалізації їх права на соціальний захист, розосереджені в багатьох підзаконних нормативно-правових актах.

3. Основними тенденціями, які властиві адміністративно-правовому регулюванню соціального обслуговування в зарубіжних країнах, є постійне розширення спектра соціальних послуг; приділення особливої уваги соціальному обслуговуванню дітей, особливо дітей інвалідів та дітей, позбавлених

батьківського піклування; звільнення центральних державних органів від багатьох соціальних функцій та їх перенесення на місцеві органи самоврядування; активна взаємодія з громадськими організаціями; рівний розвиток суб'єктів надання соціальних послуг різних форм власності; посилення гарантування прав громадян у сфері соціального обслуговування з боку держави, зокрема, шляхом здійснення контрольної діяльності. Зарубіжний досвід таких країн, як Франція, Німеччина, Великобританія та США переконливо свідчить про те, що соціальна сфера є одним із пріоритетних напрямів державної політики, важливим проявом якої виступає надання сім'ям (особам), які перебувають у складних життєвих обставинах, ряду соціальних послуг. Вважаємо, що подальше вдосконалення інституту соціальних послуг в Україні насамперед слід пов'язувати з відпрацюванням дієвих та ефективних механізмів надання соціальних послуг з урахуванням особливостей суб'єктів їх отримання.

4. Оскільки система соціального захисту України потребує поглибленого наукового аналізу з позицій виявлення нових шляхів і напрямів її удосконалення, доцільно слідувати загальноєвропейській тенденції, коли держави сприяють активізації діяльності громадських організацій у цій сфері. При цьому у нормативно-правовому полі передбачити чітке визначення правових засад взаємодії державних і недержавних інституцій у сфері надання соціальних послуг, координації їх діяльності, правовий статус громадських об'єднань та їх представників, які здійснюють діяльність із надання соціальних послуг. Нашими пропозиціями стосовно удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні є чіткість виконання прийнятих законів на основі співпраці та опитування органів місцевого самоврядування; залучення іноземних партнерів до співробітництва; реагування на зміни соціальних потреб; планування діяльності на основі аналізу даних попередніх років та врахування потреб сьогодення; аналіз, який пов'язаний з ефективністю тестуванням рівня задоволення клієнтів та застосування заходів, що постійно покращуватимуть послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 27-ІХ Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.04.2023).
2. Труфанова Ю. Державні соціальні допомоги малозабезпеченим сім'ям в умовах воєнного стану: актуальні проблеми правознавства. Тернопіль: Західноукраїнський національний університет. 2022. С. 130–134. DOI:10.35774/app2022.03.130 (дата звернення: 29.04.2023).
3. Про соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01 червня 2000 р. № 1768-ІІІ. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 35. Ст. 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> (дата звернення: 29.04.2023).
4. Про затвердження порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-2003-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.04.2023)
5. Про деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 року № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.04.2023).
6. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.03.2022 року № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.04.2023).
7. Волошин. І.П. Соціальний захист малозабезпечених осіб в Україні: дисерт. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук за спец. 12.00.05 “Трудове право; право соціального забезпечення”. Львів: юрид. ф-т ЛНУ ім. І. Франка. 2020. 227 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/09/Avtoref_Voloshyn_A5Obklad.pdf (дата звернення: 29.04.2023).

8. Буга Г.С., Буга В.В. Державне регулювання системи соціального захисту населення. Цетральнoукраїнський вісник права та публічного права. Одеса: «Видавничий дім «Гельветика». 2023. 12-19 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2023-1-2> (дата звернення: 29.04.2023).
9. М. Сохань. Сучасний стан та ефективність системи соціальної допомоги особам із сімейними обов'язками в Україні. Юридичний вісник. Харків: Харківс. націон. педагог. універ. ім. Г.С. Сковороди. 2020. 274-280 с. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2020/39.pdf (дата звернення: 29.04.2023).
10. Бориченко К.В. Юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.05 / Бориченко Катерина Валеріївна. - Одеса, 2020. 452 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13755> (дата звернення: 29.04.2023).
11. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал». 2018. 248 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/syst_soc_zab.pdf (дата звернення: 29.04.2023).
12. Гребя Р.В. Нормативно-правове забезпечення реформування системи соціальних послуг в Україні. Теорія та практика державного управління. 2016. № 3 (54). 87-95 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2016_3_16 (дата звернення: 29.04.2023).
13. Балан Ю.Р. Організаційно-правові основи надання державної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні. *Актуальні проблеми реформування законодавства про працю та у сфері соціального захисту: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару*. Львів: ЛьВДУВС. 2020. 219 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3269/1/21_05_2020.pdf (дата звернення: 29.04.2023).
14. Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 року № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.04.2023).

15. Сайт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). «ЮНІСЕФ – українцям: програма грошової допомоги Спільно». URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers> (дата звернення: 30.04.2023).
16. В Україні планують ввести універсальну соціальну допомогу. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3529137-v-ukraini-planuut-vvesti-universalnu-socialnu-dopomogu.html> (дата звернення: 30.04.2023)
17. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14> (дата звернення: 29.04.2023).
18. Соціальні виплати на 2023 рік. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/socialni-viplati-na-2023-rik-shcho-zminilosya.html> (дата звернення: 29.04.2023).
19. Інформація про соціальні виплати за 2020-2022 рр. Сайт legalaid. URL: <https://legalaid.gov.ua/> (дата звернення: 29.04.2023).
20. Любецька М.М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Державне управління. Хмельницький: Хмельниц. універс. управл. та права.* 2018. 109-116 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/24.pdf
21. Portail de gouvernement France. URL: <http://www.gouvernement.fr> (дата звернення: 29.04.2023).
22. Система соціального забезпечення у Німеччині. URL: <https://migrant.biz.ua/nimechina/zhittya-de/sotsialne-zabezpechennia.html> (дата звернення: 29.04.2023).
23. Сайнецький О.П. Систематизація соціального законодавства у Німеччині. *Прикарпатський юридичний вісник.* Одеса: націон. універс. «Одеська юридична академія» 2017. 46-50 с. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-4_2017/12.pdf (дата звернення: 29.04.2023).
24. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Німецький досвід надання соціальної допомоги. *Ефективна економіка.* Харків: Харківськ. націон. економ. універс. ім. Семена Кузнеця, м. Харків. 2021. 13 с. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.77 (дата звернення: 29.04.2023).

25. Сайт InableMe. Інвалідність у Великобританії. Порядок соціальних виплат. URL:<https://www.enableme.com.ua/ua/article/invalidnist-u-velikobritanii-ak-oformiti-ta-aki-pil-gi-9439> (дата звернення: 30.04.2023).
26. Мішина С.В., Мішин О.Ю. Американський досвід надання соціальних виплат. *Економічна наука*. Харківськ. націон. економ. універс. ім. Семена Кузнеця, м. Харків. 2021. 80-86 с. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.9.80 (дата звернення 30.04.2023).
27. Субсидії та виплати: у Мінфіні розповіли, хто та які суми отримає цього року. Сайт Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/subsidiji-ta-viplati-2023-u-minfini-rozprovili-pro-rozmiri-viplat-12262164.html> (дата звернення: 30.04.2023).
28. Бурлака О.С. Щодо проблеми визначення поняття й особливостей соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. *Трудове право*. Київ: Націон. акад. внутр. справ. 2019. 123-128 с. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/11/20.pdf> (дата звернення: 29.04.2023).

АНОТАЦІЯ

Гуріч К.Р. Механізм надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано сучасний стан механізму надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, досліджено особливості надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Визначено порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні. Охарактеризовано сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні. За результатами аналізу досвіду зарубіжних країн розроблено заходи щодо удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

Ключові слова: соціальна допомога, соціальні виплати, державна допомога, малозабезпечені сім'ї, пільги.

SUMMARY

Hurich K.R. The mechanism of providing state social assistance to low-income families. Final qualifying work for obtaining Bachelor of specialty 281 "Public Management and Administration", educational program "Public Management and Administration". State University of Trade and Economics, 2023.

In the final qualification paper, based on international ratings and domestic statistical data, the current state of the mechanism of providing state social assistance to low-income families was analyzed, the peculiarities of providing state social assistance to low-income families were investigated. The procedure for assigning and paying state social assistance to low-income families in Ukraine has been determined. The current state of state social assistance to low-income families in Ukraine is characterized. Based on the results of the analysis of the experience of foreign countries, measures have been developed to improve the mechanisms of state social assistance to low-income families in Ukraine.

Key words: social assistance, social benefits, state assistance, low-income families, benefits.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
Гуріч Каміли Романівни на тему:

«Механізми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям»
виконаної на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
У Державному торговельно-економічному університеті

Випускна кваліфікаційна робота виконана на дану тему є актуальною для сфери публічного управління у сучасних умовах розвитку економіки і відносин держави з громадянами, передбачає дослідження широкого спектру проблем, пов'язаних із механізмами державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Виконана робота за змістом відповідає завданню в повному обсязі. Студентка продемонструвала достатній рівень володіння теоретичним матеріалом щодо обґрунтування особливостей надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та вміння застосовувати цей матеріал у процесі реального дослідження.

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлено порядок призначення й виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні, проаналізовано сучасний стан державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні, розглянуто досвід зарубіжних країн щодо механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям на прикладі таких країн як Франція, Німеччина, Великобританія та США. В процесі дослідження встановлено, які норми зарубіжного досвіду надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям Україна може використовувати. Як результат дослідження надано пропозиції щодо удосконалення механізмів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям в Україні.

Якість оформлення випускної кваліфікаційної роботи можна вважати задовільною. Основні вимоги щодо оформлення матеріалу враховані. В цілому матеріал роботи викладено послідовно і логічно.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту.

Рецензент
Заступник міського
голови з питань
діяльності виконавчих
органів



Шумська Ніна Йосипівна

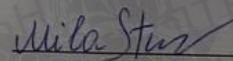
Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Гуріч Каміла Романівна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Механізми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям». У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«11» травня 2023 року

 (підпис)

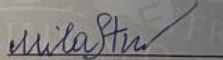
Згода

Я, Гуріч Каміла Романівна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: “Механізми державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім’ям” несучи повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«11» травня 2023 року



(Гуріч К.Р.)

Підпис

Прізвище, ініціали